

IBDIS | We know
books
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PHILLIPS, JAYNE ANNE

Paznicul de noapte / Jayne Anne Phillips ; trad. din lb. engleză
și note de Justina Bandol. - București : Bookzone, 2024

ISBN 978-630-305-356-1

I. Bandol, Justina (trad. ; note)

821.111

Redactor: **Roxana Samoilescu**
Grafician copertă: **Teodora Savu**
Tehnoredactor: **Anca Marisac**

NIGHT WATCH

Copyright © 2023 by Jayne Anne Phillips

All rights reserved.

© Bookzone 2024, pentru prezenta ediție
Toate drepturile rezervate pentru limba română.
Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi stocată
sau reprodusă fără acordul editurii.

Editura Bookzone

Șoseaua Berceni nr. 104, sector 4, București

Comenzi și informații:

Telefon: 031-433.50.68

E-mail: office@bookzone.ro

www.bookzone.ro

JAYNE ANNE PHILLIPS

PAZNICUL DE NOAPTE

Traducere și note de Justina Bandol

Bookzone
BUCUREȘTI, 2024

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI 1874.....	11
PARTEA A DOUA 1864.....	65
PARTEA A TREIA 1874	167
PARTEA A PATRA 1864	343
EPILOG 1883.....	351
MULȚUMIRI	363

Mă interesează ce anume provoacă și face posibilă această pătrundere treptată în ceea ce ne e străin.

TONI MORRISON, *Playing in the Dark: Whiteness and the Literary Imagination*

Virginia de West ar fi trebuit de mult să existe ca stat separat. Estul Virginiei a privit întotdeauna partea de la vest de munți ca pe un fel de apendice extern (...) un teritoriu aflat în postură de pupil (...) Statul nostru este rodul revoltei. Și totuși pacea, prosperitatea și fericirea noastră și (...) ale întregii țări [depind] de suprimarea rapidă a acestei încercări de a răsturna guvernul părinților noștri. Și este datoria mea ca, de îndată ce această ceremonie va lua sfârșit, să nu preget să ajut autoritățile federale în efortul lor de a opri această mână ucigașă.

GUVERNATORUL ARTHUR I. BOREMAN, cuvânt la inaugurarea în funcție, Wheeling, Virginia de Vest, 20 iunie 1863

Nu pot descrie nici a zecea parte din ororile la care am fost martor, și totuși ele au devenit atât de obișnuite, încât nu mai stârnesc nicio oroare.

LOCOTENENTUL CHARLES HARVEY BREWSTER, Regimentul 10 Infanterie Massachusetts, mai 1864, în *The Civil War: The Final Year, Told by Those Who Lived It*, volum coordonat de Aaron Sheehan-Dean

Spun că totul e înăuntrul nostru, tot războiul.

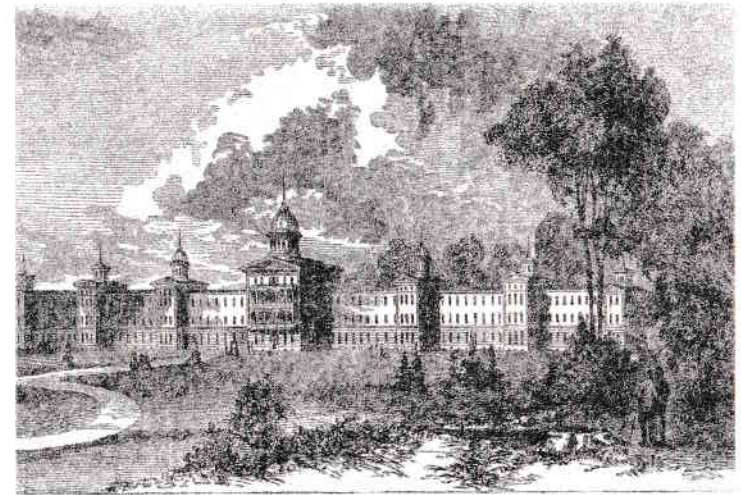
DENIS JOHNSON, *Arborele de fum*, traducere de Mircea Pricăjan, Polirom, Iași, 2010, p. 60

PARTEA ÎNTÂI

1874

SPITAL DE STAT PENTRU ALIENAȚI MÎNTAL PENTRU 250 DE PACIENȚI

UNA DIN CELE MAI DUREROASE trăsături ale alienării mintale e faptul că, pentru a o trata, foarte mulți sunt siliți să plece din sânul familiei; că orice confort și lux pe care le pot procura averea sau afecțiunea cea mai sinceră sunt adesea de prea puțin folos (...) Simpla omenie ar trebui să convingă orice stat să-și trateze cu bunăvoință toți pacienții alienați mintal (...) mai ales pe cei săraci.

DR. THOMAS STORY KIRKBRIDE, 1854

On the Construction, Organization and General Arrangements of Hospitals for the Insane („Despre construcția, organizarea și amenajarea spitalelor pentru alienații mintal”)

ConaLee

CĂLĂTORIA

APRILIE 1874

M-am urcat în căruță și Domnu m-a pus lângă mama. Stăteam toți trei pe capră.

— Ia-o de mână, mi-a spus, cum îi place ei! Stați cuminiți! Ține-o să nu se miște!

L-am văzut cum se apleacă și-i leagă glezna de a lui. Mi-era cald, fiindcă mă pusese să-mi iau boneta, ca să-mi păstrez pielea frumoasă și să nu fac crețuri la colțul ochilor. În caz că într-o zi s-ar fi ales totuși ceva de mine.

— Vorbește cu ea! Zi-i c-o să-i placă un' se duce! E o clădire mare și frumoasă, ca un castel, și are un turn cu ceas. Spune-i!

— O să-ți placă, mamă, am repetat eu. E o clădire frumoasă ca un castel, cu ziduri de piatră.

— Zi-i de palmieri!

— Are palmieri în ghivece și canapele de pluș, ca un hotel de la oraș.

— Și nu-i mai zice „mamă”! Nu te uiți cum e-mbrăcată?

Îi adusese rochia de la un bărbat vădov care dădea de pomană geanta de covor¹ și hainele fostei neveste – jupa, rufăria de mătase, fustele, corsajul de satin și jacheta cu mâneci bufante –, plus o plasă pentru păr care se prindea cu un pieptănaș cu perlă. O vecină îi împletise mamei pletele întunecate într-o mulțime de șuvițe, ca pe pagina din *Godey's Lady's Magazine* pe care o țintuisem într-un cui pe perete.

— Știi cum trebuie să-i spui, mi-a amintit el. Ai grijă să nu greșești!

— Ai zis să-i spun „domnișoara Janet”. Deși pe ea n-o cheamă așa.

— Acum o cheamă. Cum o chema înainte n-o să-i fie de folos. E o femeie de condiție, singură pe lume. Ia zi-i pe nume!

— Îi zic. Numai puțin, să-mi trag sufletul.

Dar mi-am pus mâna peste mâinile ei. Își strângea genunchiul atât de tare, încât am simțit-o că tremură. Eu găfâiam după ce-i dusesem pe copilași la vecine. Una îl luase pe cel mare, fiindcă el mergea și vorbea, și, dintre gemeni, pe băiețel, ca să aibă doi băieți. Cealaltă o

¹ În secolul al XIX-lea, gențile făcute din covoare (de regulă, orientale) erau un bagaj trainic și necostisitor, un fel de echivalent al genților sport de azi.

luase pe fetiță, așa că făcusem încă un drum, trăgând căruciorul cu saci de făină și sare. Probabil urma să fim plecați mai multe zile dacă mergeam până la Weston. Domnu umpluse un geamantan și-și luase niște așternuturi făcute sul. Eu aveam la mine săculețul de piele în care-mi țineam nasturii de rochie, înghesuit sub scurta de lână. Îmi pusese pantalonii, ca atunci când ieșeam să dau de mâncare la găini.

— Domnu, cine o să dea mâncare la găini cât suntem noi plecați? Cine-o să adune ouăle?

— Vecina, a spus el. Aia care a luat fetița.

Mama nu le dăduse nume copilașilor. Le spuneam doar atât, „copilașii”. Ea îi alăpta pe toți trei. Gemenii n-aveau decât două luni și jumătate: însemnasem săptămânile, câte o linie în fiecare duminică de la 1 februarie încoace. În seara aia îi aduseserăm pe lume, eu și Domnu, și el le tăiasse buricul cu un cuțit încins. Nu venise nimeni să ne ajute. Nici măcar Dearbhla, „bunica” noastră care locuia pe creasta vecină: Domnu nu-i dădea voie să se apropie de noi. Mama făcuse gălăgie, scosese sunete și cuvinte. Sperasem atunci că pe urmă o să vorbească normal, ca înainte să vină Domnu – mult înainte, mi se părea acum. Dar ea nu făcuse decât să scoată sunetele alea și de atunci nu se mai ridicase din pat. Îi aduceam copilașii din sertarele pe care le așternusem cu pături. Avea lapte mult, sânii tari ca piatra împungeau prin haine, până când îi puneam pe copilași în pat lângă ea, să sugă. Cel mare începuse deja să meargă pe atunci, dar se înghesuia și-și lua și el porția.

Drumul era soare amestecat cu umbră, soare cu umbră. Început de primăvară, un suflu rece tinea pinii cei mai înalți.

— Vorbește cu ea, ți-am zis! a insistat Domnu.

— Are un turn cu ceas care arată timpul pentru tot orașul, i-am spus mamei. Și o pașiște mare cu un iaz cu pești. Alei și straturi de flori.

Aveam vaca atunci și-i dădeam mamei lapte amestecat cu ou bătut. Din când în când scotea câte-un cuvânt, foarte clar. „Clopot”, spunea, sau „gâscă”. Era un joc ca piatră, hârtie, foarfecă. Sau chiar voia un clopot? Îi dădusem un clopoțel de la niște hamuri din magazie, dar ea nu făcuse decât să-l pună deoparte. Gâște n-aveam. Eu eram ocupată până peste cap cu scutecele – să le înmoi, să le spăl și să le întind ca pe niște stegulețe de sfoara de pe prispă.

— Zi-i pe nume! m-a pus Domnu.

— Domnișoară Janet, o să vă placă să vă plimbați pe alei. Sunt doamne de condiție acolo, fiecare cu camera ei, așa zice Domnu. Ca la hotel. O să vă odihniți, nu mai faceți nicio treabă. Au pâine, unt proaspăt. Coc ei pâine, au grajd cu vaci și cumpără mâncare proaspătă de la țărani. Mălai, roșii, carne.

Mama nu mai muncea în gospodărie de foarte multă vreme. Acum, în timp ce mergeam, întorcea capul, înclinându-l încet, când într-o parte, când într-alta. Cerceii rotunzi pe care-i găsisem în buzunarul jachetei aveau niște canafuri mici care se potriveau cu corsajul rochiei, și ea simțea firele aurii atingându-i falca. Părea mândră cum își ținea umerii drepți și stătea nemișcată dacă n-o ridicai s-o duci undeva. De parcă n-o tulbura nimic. Cu siguranță asta îi dăduse ideea lui Domnu și văduvul care voia să scape de haine. Și vaca noastră care pășise ceva. Căzuse în genunchi, dar eu n-apucașem să urc creasta până la Dearbhla să aduc vreun leac de-al ei sau vreun întăritor. Domnu era tot timpul plecat și se întorcea din oraș seara, cu ulei pentru lampă, pâine și brânză. Sau rămânea în pădure, la vânatoare – iepuri, fazani, curcani. Hainele le adusesese din oraș.

„La țanc”, spusese și totul se mișcase foarte repede, împărțiserăm copilașii pe la alții, pentru ca mama să se poată odihni.

— O să venim în vizită la dumneavoastră, domnișoară Janet, i-am spus acum. Chiar și copilașii. O să-i aducem ca să-i vedeți, îmbrăcați frumos. Și dumneavoastră să vă odihniți în timp ce ei cresc.

— Nu mai are de ce să-și facă griji de copii, a spus Domnu și s-a apucat să fluiera un cântecel.

M-am rezemat de mama, cu capul pe umărul ei, și ea s-a rezemat de mine, cu obrazul în creștetul meu. Așa dormeam câteodată noaptea. Ei îi plăcea să aibă pernele la spate și eu să fiu alături, să-i ridic pe copilași la pieptul ei. Căruța se hurduca blând și eu am adormit, visând fiuoare de vise care se risipeau, fire deșirate din ceea ce mama ar fi vrut, dar nu avea puteri să-mi spună. Am dormit așa amândouă, închise ca niște cochilii, în vreme ce soarele cobora și de pe câmpuri se ridica un amurg văratic. Dar era aprilie, am simțit asta de îndată ce căruța, gemând, și-a schimbat direcția și s-a desprins de drum. Pe atunci, dacă lăsați în urmă pavăza munților, te opreai în locuri ferite, departe de drum. Încă dinainte să deschid ochii am simțit umbra fagului sub care am tras, atât de mare, încât crengile lui pătate, crescute până jos la pământ, formau un adăpost cât un cort de circ. Iarba nouă de dedesubt era moale și verde-crud, ca într-un cerc al zânelor.

— Am putea să locuim aici, am spus.

Domnu pusese piedica la căruță și a priponit iapa să pască. Apoi s-a urcat lângă mine, a ridicat-o pe mama și a pus-o în spate, iar mie mi-a dat o punguță cu felii uscate de măr.

— Ia și mănâncă! mi-a spus. Stai acilea, nu te întoarce! Și nu fă zgomot!

L-am simțit cum o întinde în căruță, cum se foiește pe lângă ea, și l-am auzit desfăcându-i hainele. Îi umplusem corsajul cu niște cârpe curate, ultimele scutece ale copilașilor: hainele de cucoană nu trebuiau să se păteze de lapte. Dar el asta căuta. Copilașii probabil plângeau acum după ea. Am auzit-o scoțând un oftat scurt de ușurare, ca atunci când ei i se agățau de piept să sugă. Pumnișorii lor palizi îi alunecau pe piele până când degetele li se desfăceau singure. Însă acum pe trupul ei erau mâinile lui, gura lui le sorbea hrana. Am simțit că-mi ard obrazii. N-am mai văzut nimic în fața ochilor și mi s-a părut că le aud plânsul peste câmpuri. Crengile fagului s-au mișcat într-o parte, apoi în alta, ascunzând totul vederii. După o vreme, căruța a început să se clatine și am vrut să cobor din ea. Am dat să mă ridic, dar șoapta lui gătuțită m-a oprit: „Stai locului!” N-am știut dacă-mi vorbise mie sau ei. Uneori ceva se schimba în lumea din jur, totul devenea foarte clar, răspicat, straniu. În clipa asta am zărit șiraguri de bobite licărind pe funigei, răscolind frunzișul copacului într-un val fremătător de care am știut că n-are cum să existe decât în ochii mei. Câmpul s-a auzit deodată, iarba s-a luminat și s-a văzut fir cu fir. Tijele ei sclipitoare trăgeau de vâlul amurgului, trăgându-l în jos, zvâcnind roșu, vinețiu și iar roșu, până când albul strălucitor din miezul culorilor m-a copleșit.

Când m-am trezit, eram întinsă lângă mama, sub cerul care se întunecase de tot. I-am simțit pe piept capul tare și cald ca un bolovan în soare. M-am întrebat dacă nu cumva are fierbințeală, dar nu mă răcisem decât eu de nemișcare, iar mintea mi se astâmpăraseră. Mi se întâmpla să dorm așa și să mă trezesc în același loc, și numai timpul să fi trecut – mai scurt sau mai lung. Un timp pierdut, pe care nu-l puteam cunoaște. Era un gol,

însă plin de ceva în care pluteam și care ștergea orice durere. Dearbhla spunea că-mi iau singură ceea ce-mi trebuie, că niciodată nu mă „fura” așa somnul înainte să vină Domnu. Îndată după trezire eram atât de netulburată, încât trebuia să-mi propun să mă mișc. Deasupra noastră erau numai stele – nimic alta decât stele în întunericul de smoală, căci eram pe drumul mare. Am simțit că mă prăvălesc în sus, în cerul nopții, care a părut să se tragă înapoi, rotindu-se ca o ceașcă. O stea căzătoare a traversat oiștea Carului Mare. Am văzut centura lui Orion și am mutat-o pe mama ca să mă pot ridica în capul oaselor să le caut pe Betelgeuse și Bellatrix. Știam constelațiile dacă le legam cu privirea una de alta, ca să le văd întregi, ca desenate pe o farfurie.

Domnu m-a chemat la el.

– Vino-ncoa', Connolly!

M-am urcat în dreapta lui pe capră. Mă înfrigerasem, așa că m-am chircit tremurând și mi-am tras pe mine scurta de lână. I-am spus că mi-ar fi plăcut să mă îmbrac mai frumos.

– Ești bine așa cum ești.

Mergeam pe lângă un deal pleșuv, iar câmpurile, cât vedeam cu ochii, erau drepte și numai cioturi. Cineva le dăduse foc, adunase roadele și lăsase miriștea. Arse, nu recoltate. O gănganie sau o ciupercă rodea uneori un lan și-și lăsa în el otrava pentru anul următor. Fermierii puneau atunci foc cu torțele. Se întâmplase cu câteva zile în urmă, s-ar fi zis, dar nu fusese ploaie ca să șteargă mirosul. Mirosea a floricele arse de porumb, a reveneală – un iz de pământ care se înălța în rouă și ceață în aerul pârlit. Drumul se rostogolea prăfos prin el, galben de lumina lunii.

— Îmi aduce aminte de război, a zis Domnu. Pustietate mare când totu-i ars și mort, cât vezi cu ochii. Noi așa făceam, le pârjoleam câmpurile.

— Iar ei le pârjoleau pe ale noastre.

— Așa-i, a răspuns el, da' la voi n-au ajuns niciodată, sus pe munte.

Nu i-am spus că ajunseseră, ba încă mai des decât știam eu. Mama mă ascundea în beci, odată cu o mână de morcovi pe care-i smulsese din pământ în timp ce fugeam. „Nu ieși orice s-ar întâmpla, până nu vin eu să te scot!” Și-mi dădea drumul înauntru. Îmi spusese, pe vremea când vorbea încă, să-mi țin gura despre război. Oricine-ar fi câștigat, nu folosea la nimic să spui ce s-a întâmplat. Știam că secesioniștii pierduseră și aboliționiștii câștigaseră², dar toți erau bărbați istoviți, bântuind prin viață.

— Casa aia a voastră, a urmat Domnu, e foarte bine ascunsă. Nu-i nimic de capul ei, da' împrejur e numai pădure și povârniș. Niciun pic de teren neted, să crești ceva. Nu știi cum vă descurcați înainte.

— Mama ținea mai multe petice de grădină. Aveam două vaci și găini mai multe și mai făceam schimb cu vecinele. Dearbhla cobora cu căruța la oraș și-și vindea ierburile și leacurile ei.

² Războiul Civil american (1861-1865) a fost cel mai înverșunat și mai sângeros conflict din istoria Statelor Unite, prefigurând, prin tehnologie, număr de victime și distrugerile provocate, viitoarele Războaie Mondiale. A fost purtat între așa-numita „Uniune” (cele 20 de state din nordul și vestul SUA de atunci loiale guvernului federal, din care 16 desființaseră sclavia) și „Confederația Sudului”, o grupare de 11 state secesioniste. Motivul principal al războiului, precipitat după alegerea președintelui aboliționist Abraham Lincoln în 1860, a fost refuzul statelor confederate de a renunța la sclavie, care era fundamentală pentru modul de viață sudist și pentru economia (predominant rurală) a Sudului. Nordul a învins în cele din urmă și republica sudistă și-a încetat existența, iar sclavia a fost desființată la sfârșitul lui 1865 prin Al 13-lea Amendament la Constituția SUA.

— Ți-am zis să n-o mai pomenești pe baba aia! a spus Domnu.

— Voiam doar să zic că mama nu era ca acum.

— Asta da, a răspuns el. Câteodată, când presiunea dispare, ce-a fost ținut laolaltă începe să se destrame. Am făcut bine c-am venit atunci.

Geamătul monoton al căruței era adormitor. Oricât aș fi încercat, nu reușeam niciodată să-mi aduc aminte când venise Domnu la noi. Știam de o masă mare la biserică în cinstea întoarcerii soldaților acasă, cu steaguri atârinate în copaci, cu flaute și tobă – poate pe vremea aia. Dar nu atunci fusese. După ce apăruse el, nu mai călcamerăm pe la biserică.

— Ține minte de la mine! mi-a spus. Fata care n-a început încă să sângereze nu poate rămâne grea. Și nici femeia cu copil la sân. Donșoara Janet n-o să rămână grea.

— Dar a rămas, i-am spus. Când flăcăuașul era mic și sugea încă.

— Flăcău' stătea deja în fund. Avea șase luni. Era prea târziu atunci. Acum nu e. Aia mici mai au pân' să se ridice în fund.

N-am spus nimic, am privit doar în față, la cotitura largă a drumului.

— Flăcău' ăla! a repetat el și a râs. E ca un ied sălbatic. A luat-o devreme cu mersu' și cu pălăvrăgeala. Sigur e al meu.

— Ești tatăl nostru, toți suntem ai dumitale, am spus eu.

În depărtare s-a ivit un pâlț lung de copaci, ca niște forme ghemuite, strânse una în alta. Pe măsură ce ne-am apropiat, s-au îndreptat și s-au înălțat de-o parte și de alta a drumului.

El a scos muzicuța din buzunar și mi-a întins-o.

— Ia cântă-mi ceva încetișor!

I-am cântat „Camptown Races”, lent ca un imn bisericesc, să-l auzim doar noi.

— Poți să ții muzicuța asta, a zis. Cânti mai bine ca alții.

Coborâserăm deja de pe munte de ceva vreme, mergeam prin vale. Copacii dinainte erau sălcii care se ridicau în picioare una după alta, plecându-și ramurile ca niște vițe. Eram într-o deschizătură în pădure, iar câmpurile arse se întindeau în spatele nostru.

În apropierea zorilor, din pământ s-au ridicat nori de ceață. Stelele s-au stins toate, afară de una sau două. Mama avea să fie la fel de singură. N-aveam să-i fiu alături s-o aud spunându-mi pe nume, să aud cuvintele pe care le rostea din când în când. Dacă n-aș fi zorit atât înainte de plecare, aș fi putut să-i iau niște cărți, să-i amintească de acasă. „Aduse până aici în desagi”, spunea ea. Dar cărțile ei erau și ale mele. Scrisesem „Cona-Lee” pe toate și mi le-am înșirat în minte:

Abecedarele lui McGuffey, care fuseseră ale ei.

Dicționarul lui Noah Webster. Deschizi la o pagină oarecare și, cu ochii închiși, alegi un cuvânt.

Biblia noastră.

Mituri din vremuri vechi, cu Minotaurul și Ciclopul, unul bâjbâind în peșteri întunecate, altul orbit.

*Copiii apelor: poveste pentru copiii de pe pământ*³, cu libelule, păstrăvi săltăreți și micul Tom.

Wordsworth-ul meu.

Tennyson-ul meu.

Istoria Statelor Americane.

Oliver Twist, de Charles Dickens.

Colindă de Crăciun. În proză. Adică o poveste de Crăciun cu fantome, de același domn Dickens. De fiecare Crăciun eu și mama o interpretam pe roluri, cu Dearbhla în loc de public.

Fabulele lui Esop.

Sonetele lui Shakespeare. Mama știa câteva pe de rost și mă învățase să citesc cuvintele.

Geografia lumii.

Constelațiile și povestea lor.

Stelele dispăruseră. Dearbhla spunea mereu că mă vede prin ele. Am cântat la muzicuță, abia șoptit, și am închis ochii. După o vreme am auzit mici picuri printre note, apoi notele s-au făcut apă. Sub noi, pe un pod, treceau dăre subțiri de apă. Aerul se rotea ca rândunelele care ies dintr-o peșteră. Domnu s-a oprit pe partea cealaltă a podului ca să umple ploștile și să adape calul din traistă. Apa șiroia din fundul ei și iapa a lăsat capul în jos, așezând traista pe pământ, să nu se scurgă. Domnu a turnat apă peste ea până când coama i s-a udat toată și i s-a lipit de grumaz și a mângâiat-o pe burtă, aranjându-i căpăstrul și dârlogii. Cunoștea animalele și le

³ *The Water-Babies: A Fairy Tale for a Land-Baby* de Charles Kingsley, roman didactic pentru copii apărut în 1863, care s-a bucurat multă vreme de o mare popularitate.

mânua pe toate la fel, cu mișcări ferme și sigure, fie că sucea gâtul unui pui, fie că ajută un cal să iasă dintr-un șanț. Oricât ar fi fluierat el sau te-ar fi privit – arareori – de binevoitor, mâinile lui te așezau unde avea el nevoie. Am coborât sub pod până la pârâu, să mă spăl, să beau apă și să mă ușurez în așa fel încât să nu mă vadă. Mă gândeam s-o aduc și pe mama și o să-i ridic fustele ca să se lase și ea pe vine, la fel de tăcută. Pârâul era zgomoș și proaspăt după cât era de gureșă apa, un clopot de sunete dedesubtul podului – poate clopotul mamei, ca în cuvântul pe care-l rostise –, iar în jur nu era nimeni. Mi-ar fi plăcut să locuim aici, mici și ascunse ca spiriduşii mărunți ai apelor care trăiesc între stânci și prin bălți.

Dar, când m-am întors sus pe mal, Domnu o scose din căruță. Avea pantalonașii⁴ la picioare. El obișnuia să se rezeme cu spatele de un zid sau de pâlmarul pridvorului, iar acum de căruță, ținând-o strâns, cu hainele ridicate grămadă peste cap. O făptură oarbă într-un sac, cu brațele ridicate, captivă. O arcuise în fața lui, cârmind-o ca pe o barcă; făcea așa când ea se ușura și el era acolo și-și dădea seama sau când hotăra el că așa trebuie. Mama avea coapsele foarte albe și palide și puțină burtă încă după nașterea gemenilor. El s-a uitat, în timp ce ea nu se putea mișca, și apoi a scuipat în palmă ca s-o curețe.

– Puteam s-o duc la pârâu, am spus.

– Și să-i mănjești hainele de noroi? Aia-i rufărie de mătase.

Mama știa ce are de făcut când o duceam la budă sau o așezam pe oala de noapte de lângă pat. Casa noastră era o singură odaie mare. Noapte sau zi, el îmi spusese ce e intim, la ce să nu mă uit, dar de asta nu spusese

niciodată că ar fi ceva intim, și se purta așa când eram și eu, chemându-mă înapoi dacă mă întorceam cu spatele.

M-a chemat și acum.

– Vino să m-ajutri cu chiloții!

S-a uitat la mine cum îi trag în sus, apoi a pus-o dreaptă în picioare. I-a coborât toate straturile fustelor, unul câte unul, și ea și-a lăsat brațele în jos, ținându-și sânii. Probabil o dureau din nou sau începeau s-o doară. S-a uitat în jur.

– Trebuie să mergem, a spus Domnu. Sui-o în căruță și vezi să nu-și prăfuiască fustele! Tu urcă lângă mine!

A doua zi la asfințit am zărit luminile unui oraș, dar știam că n-o să trecem prin el. Domnu căuta drumuri de țară și șleauri de căruță peste pajiști și avea la el o pereche de clești cu care tăia sârma ghimpată. Se pricepea apoi s-o prindă la loc fără să lase vreo urmă. Îi plăcea să vorbească despre tot ce știa. Cum să stai ascuns ca să vezi fără să fii văzut. Ce rădăcini și frunze să mănânci când te ascunzi. Cum să pescuiești cu un ac de siguranță îndoit și cu o tulpină de pipirig, cu viermii albi care trăiau pe sub bolovani drept nadă. Cum să recunoști vizuile animalelor. Cum să meșterești o capcană din lăstari atât de subțiri că-i îndoia și un copil și atât de ascuțiți că găureau pielea. Cum să găsești Steaua Nordului. Să nu stai niciodată la oraș, ci întotdeauna la țară, în locuri cât mai ferite, mai puțin bătute. Ca acolo unde locuiam noi, sus pe creastă. Eu credeam că el ne adusese pe munte, așa că știuse unde să ne găsească.

– Ce oraș o fi ăla? l-am întrebat. Dintre dealuri.

– Nu e Weston, mi-a spus. Încă nu. Îl ocolim.

– Întotdeauna știi pe unde s-o iei.

⁴ E vorba de o piesă de lenjerie feminină mai largă, cu picior de lungime variabilă, deasupra genunchiului.